

Inleiding op de dienst: SPELEN MET HEILIG VUUR?

De Bijbel is een boeiend boek, maar niet eenvoudig.

Heel belangrijk is het dat je de teksten in hun context laat staan en niet zo maar Bijbelteksten uit hun verband haalt.

De Amerikaanse minister van defensie Pete Hegseth citeerde zelfs een aangepast Bijbelvers uit de film *Pulp Fiction*, in plaats van het originele vers.

Hegseth leek te willen citeren uit Ezechiël 25:17, waarin God zijn woede uit en vijanden van Israël wraak zwoert. Hegseth, die zijn christelijke geloof vaak koppelt aan militarisme, leek het vers te willen citeren om de oorlog met Iran te rechtvaardigen als een heilige strijd.

Hoe gevaarlijk is het om zo om te gaan met de Bijbel – het is spelen met heilig vuur.

Het verhaal van vanmorgen is een verhaal waar veel mensen moeite mee hebben:

Genesis 22:1 t/m 18: het offer van Abraham.

- Moeite met zo'n God, die op deze manier Abraham op de proef stelt
- Moeite met de rol van Abraham, die het nog doet ook
- Moeite met de rol van Sara, die van niets weet

Hoe moet je dit verhaal nu lezen? Wat is de context van dit verhaal?

Het offer van Abraham. Zo stond het altijd boven dit verhaal – pas in de nieuwe vertaling staat er boven Genesis 22: *Abraham op de proef gesteld.*

Een verhaal waarin je Abraham niet herkent, maar de Eeuwige ook niet.

Abraham: van hem weten we dat hij wegtrok uit zijn vaderland, zijn roots achter zich laat en een nieuw leven begint. Van hem weten we ook dat hij niet meer kon geloven in die vele goden en wordt geroepen door een (innerlijke) Stem. Van wie die stem is weet hij niet – gaandeweg leert hij die Stem kennen, leert hij de Eeuwige kennen.

Geen god waar je bang voor moet zijn, maar waarmee je in discussie kan gaan, waarmee te praten valt. Wanneer de Eeuwige zijn plannen deelt met Abraham over Sodom en Gomorra dan neemt Abraham het zelfs op voor de mensen daar. Stel nou, dat er 50 rechtvaardigen wonen, Eeuwige, dan kunnen die plannen toch niet doorgaan?

Maar vanmorgen komen we een heel andere Abraham tegen: niet een man die onderhandelt, die in gesprek gaat, die tegenstribbelt, maar die gehoorzaamt.

Abraham!

Hier ben ik!

Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt, Isaak en ga met hem om hem te offeren op de berg Moria.

Je zou Abraham toe willen roepen: juist nu moet je tegenstribbelen, Abraham! Kom op! Het gaat om je eigen zoon!!

Waar is die assertieve man gebleven?

Tegelijkertijd komen we hier ook een hele andere god tegen: niet de Eeuwige die met Abraham in gesprek gaat, maar hier horen we over een afstandelijke god die deze vreselijke opdracht geeft. Zijn naam zegt het al: Elohiem = algemene godsnaam. De godheid.

Afstandelijker kan het bijna niet.

Je zou kunnen zeggen dat deze god kenmerken vertoont van die godsbeelden van vroeger, de goden uit Oer, waarvan Abraham afstand genomen heeft. Een god waar je bang voor zou worden...

Het klinkt alsof deze god er voorzichtig mee aankomt met deze opdracht. In een Joods commentaar reageert Abraham wel heel assertief:

God: *Roep je zoon, je enige, van wie je zoveel houdt, Isaak*

Abraham: *Zoon, welke zoon?*

God: *je enige*

Abraham: *welke enige? Ik heb er twee*

God: *die je liefhebt*

Abraham: *ik heb ze alle twee lief.*

God: *Izaäk.*

Een onmogelijke opdracht. Maar Abraham doet het. Hij gaat.

's Morgens heel vroeg, zadelt zelf zijn ezel (hij zadelt er niemand mee op – en hij hoeft dan ook niets uit te leggen). En Sara? Was zij op de hoogte of vertrekt Abraham expres zo vroeg? Om geen discussies te hoeven voeren? Om geen tegenspraak van Sara te hoeven aanhoren? De schilder Marc Chagall (**dia 1**) heeft een schilderij gemaakt bij dit verhaal.

Daarin heeft hij Sara getekend.

Zij staat op een verre afstand toe te kijken.... (**dia 2**).

Achter een boom staat zij, smekend en angstig heft zij haar handen omhoog.

Geknield, ineengekrompen door verdriet, maar met haar ogen strak gericht op haar zoon, bidt zij met heel haar wezen dat toch maar niet gaat gebeuren wat zich daar dreigt af te spelen. Met een verscheurd hart en een vertrokken gezicht smeekt zij om verhoring. → dwaze moeder??

Direct na dit verhaal – in Genesis 23 – wordt verteld over de dood van Sara.

Is dat toeval of heeft zij teveel geleden onder dit hele gebeuren?

Het vervolg van dit verhaal kennen we.

Een gruwelijk verhaal, waar altijd in de uitleg sterk benadrukt werd hoeveel vertrouwen Abraham wel niet had! Maar gaat het daarom in dit verhaal?

Opvallend is dat dit verhaal in de christelijke traditie bekend staat als *het offer van Abraham* en in de Joodse traditie als *de binding van Izaäk*. Waarom dat verschil?

Het is een verschil van perspectief.

Ik ben opgevoed met de gedachte dat uiteindelijk Abraham zijn zoon niet hoeft te offeren, omdat god dat later zelf zal doen: zijn zoon Jezus, die zal geofferd worden.

Ik kan het zo niet meer geloven. ...

Toen één van onze zonen zijn arm gebroken had op jonge leeftijd en er een operatie moest volgen, ging ik met hem mee de operatiekamer op om hem vast te houden. Na de injectie viel hij als dood in mijn armen – in slaap gebracht.

Er ging een schok door mij heen: doe mij dit aan, maar niet mijn kind!

Direct schoot ook door me heen: zie je wel, het klopt niet. Als ik - als moeder - mijn kind niet wil laten lijden, maar het liever zelf onderga, kan het toch niet zo zijn dat God dat wel doet?

Abraham moet leren in dit verhaal dat er nog trekken van zijn godsbeelden van vroeger vastkleeft aan de Eeuwige. Namelijk die goden van zijn jeugd die kinderoffers vragen.

Hij moet leren dat de Eeuwige zo niet is, maar een gans Andere.

Dat is het moraal van dit verhaal.

Opvallend is dan ook dat wanneer de engel spreekt, hij dat doet namens de Eeuwige.

Ineens is hier de godsnaam weer waarmee Abraham vertrouwd moet raken.

Niet Elohiem, de (afstandelijke) godheid, maar de Eeuwige, altijd Aanwezige, is degene aan wie hij zich toevertrouwen kan, voor wie hij niet bang hoeft te zijn...

Is dat misschien ook wat wij moeten leren?

Dat onze god een Andere is, namelijk niet een god van geweld maar van liefde?

Dat dit verhaal over de *binding van Izaäk* niet op zichzelf staat, maar te maken heeft met het lijden van Jezus en met al het onschuldig lijden in de wereld?

Met alle mensen die geofferd dreigen te worden door geweld? Dat we dat niet in gods schoenen moeten schuiven, maar in die van ons, mensen? Wij doen dit elkaar aan!

Marc Chagall heeft dat ook willen laten zien: in de rechter-bovenhoek zie je een man aan het kruis (dia 3). Achter deze kruisdrager loopt een chassidisch-geklede Jood met lange zwarte kaftan en de typisch Russische pet. Onder zijn arm draagt hij een gebedenboek.

Een moeder met twee kinderen kijkt vanop een afstand angstig toe. Ze wil erger voorkomen.

Een andere vrouw komt hulpeloos en radeloos toegesnel met opgeheven handen.

Zijn haar man en haar kinderen al opgepakt? → dwaze moeders?

Het verhaal van de *binding van Izaäk* wordt telkens opnieuw werkelijkheid in het leven van alle mensen die een zwaar kruis, onschuldig lijden, te dragen hebben.

Voor alle moeders, dwaze moeders, over de hele wereld, die hun handen omhoog heffen en roepen om vrede. Wat mannen met wapens doen, doen zij met hun blote handen: smekend, biddend, zingend.

Dwaas??

Het gaat je verstand te boven: maar laten we blijven geloven in de liefde.

Hoop op geloof in de liefde.

Dan spelen we niet met vuur, maar gaan we door het vuur van de liefde.

Helmond, Corine Beeuwkes-van Ede